Mladiç örneği:

Bir soykırımcı neden yüceltilir?

Mladiç'in yüceltilmesi münferit bir olay olarak görülmemeli. Sırbistan ulusal tarihi Müslümanlara yönelik intikam eylemlerinin ve kitlesel mezalimlerin anılması ve yüceltilmesi üzerine kuruludur.

Idlir Lika / İstanbul

Geçtiğimiz haftalarda Belgrad'da, üst düzey Sırp devlet yetkilileri ile bizzat Sırp Ortodoks Kilisesi Patriği'nin de katıldığı bir törenle gerçekleştirilen toplu katliam faili ve hüküm giymiş savaş suçlusu Ratko Mladic'in cenaze töreni, bölge liderleri, üst düzey Avrupa Birliği (AB) yetkilileri ve ana akım Batı medyasının sert tepkisi ve kınamasına yol açtı. Sırbistan'da Mladic'in yüceltilmesi ve bir ulusal kahraman olarak yansıtılmasının AB değerleri ve Sırbistan'ın AB'ye katılma arzusuyla özünde bağdaşmadığı belirtilirken, bu gelişme Belgrad'ın AB'ye katılma umutlarına yönelik bir tehdit olarak nitelendirildi. Resmi açıklamalar ve Batı medyasındaki değerlendirmeler Ratko Mladic'in "Bosna Kasabı" ve Bosna soykırımının tek mimarı olduğu yönündeki imajı pekiştiriyor, ancak söz konusu değerlendirmeler, bazı önemli verileri göz ardı ederek tarihi gerçekleri çarpıtıyor.

AB'nin ikilemi

Öncelikle, Sırbistan ile Batılı ülkeler arasındaki ilişkiler hiçbir zaman esasen ortak değerler ve hedefler üzerine değil, daha ziyade karşılıklı çıkarlar üzerine kurulmuştur. Sırp elitleri Brüksel'i önemli bir dış meşruiyet ve ekonomik yatırım kaynağı olarak kullanırken, Avrupalı elitler Belgrad'da ve Balkanlar'ın diğer bölgelerinde demokrasiye kıyasla büyük ölçüde istikrarı öncelemişlerdir. Nitekim, Balkanlar genelinde AB üyeliğine yönelik güçlü bir halk desteği var. Ancak halkın büyük çoğunluğu Avrupalı elitleri, otuz yılı aşkın süredir Balkan ülkelerini etkisi altına alan yolsuzluk, organize suç, devletin ele geçirilmesi ve beyin göçü gibi kronik sorunlarda suç ortağı olarak görmektedir. Bosna soykırımının baş mimarı olan Slobodan Milosevic dahi, 1995 Dayton Barış Antlaşması'na kadar çeşitli Batılı hükümetler tarafından zaman zaman potansiyel bir istikrar unsuru ve bir "barış ortağı" olarak değerlendiriliyordu. Bu tablo ışığında, Mladic'in yüceltilmesini AB değerleriyle ve Sırbistan'ın AB'ye katılma arzusuyla doğası gereği çelişkili olarak nitelendiren görüşler, analitik açıdan sınırlı bir ağırlık taşıyor.

İkinci olarak, Mladic'in yüceltilmesi münferit bir olay olarak görülmemeli. Zira Sırbistan'ın ulusal tarih yazımı bizzat Müslümanlara yönelik intikam eylemleri ve kitlesel mezalimlerin anılması ve yüceltilmesi üzerine kurulu. Chicago Üniversitesi İslam tarihi ve edebiyatı profesörü Michael Sells, Bosna soykırımının hemen ardından, 1996 yılında yayımlanan etkili eseri İhanete Uğrayan Köprü'de (The Bridge Betrayed) bu konuyla ilgili güçlü bir argüman ortaya koyuyor. Buna göre, 19. yüzyılın ilk yarısında doğan ve Müslümanları "İsa'yı öldürenler" olarak resmedip İslam'ı seçen Slav halklarını sözde "doğal" Hristiyan kimliklerine ihanet etmiş kişiler olarak yaftalayan "Hristiyan-Slavcılık" (Christoslavism) mitolojisi, 1992-1995 yılları arasında Bosnalı Müslümanlara karşı gerçekleştirilen soykırımın ideolojik temelini oluşturuyor. Dolayısıyla, özellikle günümüz Sırbistan'ında bu tür milliyetçi söylemlerin varlığını sürdürdüğü göz önüne alındığında, Mladic'in yüceltilmesi pek de şaşırtıcı değil. Mladic'in devlet ve dini törenlerle defnedilmesine izin verilmesi kararı; 25 Ekim'deki erken genel seçimler öncesinde milliyetçi desteği pekiştirmek ve

dikkati hükümete yönelik süregelen protestolardan başka yöne çekmek gibi iç siyasete dönük amaçlara da hizmet edebilir.

AB adayı bir ülkede hüküm giymiş bir savaş suçlusunun pervasızca yüceltilmesi, buna alan açan bölgesel ve küresel ortam bağlamında değerlendirilmeli

Üçüncü olarak, AB son on yılda hem bölgesel hem de küresel düzeyde büyük ölçüde güvenilirlik ve nüfuz kaybetti. AB üyeliği fikri eskisi kadar cazip görünmezken, AB'nin aday ülkelerde iç reformları teşvik etmeye yönelik koşulluluk ilkesi de nispeten daha az etkili hale geldi. Bunun bir sonucu olarak, Balkanlar genelindeki siyasi elitler dış politika hamlelerinde daha geniş bir hareket alanına sahip olurken, gerektiğinde milliyetçi kartı oynama konusunda daha az kısıtlanıyor. Bu durum, dış politika stratejisinin bir parçası olarak riskleri dengeleme amacıyla her zaman doğu ile batı arasında bir denge kurmaya çalışan Sırbistan gibi ülkelerde özellikle geçerli. Kısacası AB adayı bir ülkede hüküm giymiş bir savaş suçlusunun pervasızca yüceltilmesi, buna alan açan bölgesel ve küresel ortam bağlamında da değerlendirilmeli.

Son olarak, Ratko Mladic'in "Bosna Kasabı" ve Bosna soykırımının tek mimarı olduğu yönündeki imajın pekiştirilmesi, soykırıma zemin hazırlayan daha geniş kapsamlı siyasi ve kurumsal yapıların göz ardı edilmesi riskini taşıyor. Kuşkusuz Mladic bir caniydi; ancak yalnızca onun şahsına odaklanmak, Bosna'daki soykırımın tasarlanması, finanse edilmesi ve lojistik açıdan desteklenmesinde çok daha büyük roller üstlenmesine rağmen savaş suçlarından hüküm giymeyen, hatta haklarında iddianame bile hazırlanmayan çok sayıda üst düzey yetkilinin var olduğu gerçeğinin göz ardı edilmesini beraberinde getiriyor. Hatta bunlardan bazılarının Dayton sonrasında "Batılı" ve "reformcu" olarak lanse edilerek Batı'dan güçlü siyasi destek görmesi de ilginç bir ironi oluşturuyor.

Özetle, Mladic'in yüceltilmesinin AB değerleri ve Sırbistan'ın AB'ye katılma arzusuyla doğası gereği çeliştiğini

(İllüstrasyon: **Abrar Sabbah***)*

belirten resmi açıklamalar ve Batı medyasındaki değerlendirmeler, bazı temel tarihsel gerçekleri gölgeliyor. Bu durum, daha iyi bir gelecek inşa etmek adına çalkantılı geçmişiyle yüzleşmesi gereken tek ülkenin Sırbistan olmadığını gösterir nitelikte. Batılı ülkelerin de aynı gerçekle yüzleşmesi gerekiyor.

Idlir Lika, İstanbul İbn Haldun Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler alanında doçenttir.